

סיכום ישיבת צוות היגוי נחל תנינים - 27/6/16

חלק א'. סקירת התקדמות בצוות התכנון:

אבי פ. הצגת דוח מומחים

מצגת מצורפת. הערות משמעותית מתייחסות:

- לצורך בהגדרת מטרת על לפרויקט (לא רק 'שיקום נחל').
- לתכלול הפעולות השונות בין תוצרי צוות התכנון.

רמי לביא – תכנון הידרולוגי:

מצגת מצורפת. מספר התייחסויות:

- מצג את המטרה העיקרית בהסדרת הנחל מהבחינה ההידרולוגית: הגנה מפני נזקי שטפונות/ מניעת נזקי שטפונות.
- מהירות הזרימה בשיפועים מצריכה ייצוב הנחל (הגנה מפני חתירה).
- מציעים לייצב חלק תחתון ובעיית באמצעות ייצוב אבן בעוד הדפנות נשארות טבעיות.
- טבלה המחלקת את הנחל לקטעים שונים, ומציעה לכל קטע את פעולות הייצוב.

משה לנר – תהליך תכנון נופי:

מצגת מצורפת. מתאר תהליך שכולל 4 מרכיבים:

- ערכיות (נופית ואקולוגית)
- תכנון פיזי (הידרולוגיה ופיתוח נופי)
- קניין (בעלויות ושימושי קרקע)
- ציבור (שיתוף ציבור)

מבחין בין 3 מוקדי אוכלוסיות שגרות על הנחל: אלונה, בנימינה, ג'סר אלזרקא

מציע ציר מלווה נחל שכולל ציר משולב שישלב הולכי רגל, דרך שירות ודרך אפניים. מודע לבעיה של התנגשות בין שימושים, נדרשת קבלת החלטה עקרונית.

טלי טוך: תכנית שיקום מחצבת בנימינה- כפארק ציבורי פתוח

- נמצא בשלב של הכנה למכרז (יש תכניות עפר נרחבות)
- מתוכנן גוף מים מאוד גדול
- יש צורך לתאם בין התכניות של המחצבה ונחל תנינים

ניסים קשת, רט"ג. הצגת דוח על שפיעת המים בעין שוני (גבי שליב)

נחל תנינים היה נחל איתן בחלק העליון – לאורך רוב השנה, וגם במורד, היו מעיינות שופעים.

מטרת הכנת הדוח לבחון האם יש אפשרות להחזיר שפיעה לנחל ע"י צמצום הפקה בקידוחים שמשפיעים על עין שוני. הקידוחים המשפיעים על המעיין אלה אותם שקשורים אליו. יש קשר הדוק וישיר בין הפקת מים בקידוחים לבין שפיעת המעיין.

עיקרי הדו"ח:

- עין שוני שפע 3 מ"ק בממוצע בשנה.
- 1600 קוב שעה – שפיעת התמסח.
- כיום יש זרימה של 500 קוב שעה אחרי שמעגן מיכאל שואבים את המים.
- כדי להביא אולי לשפיעת המעיין יש להפסיק הפקה מקדוחי בנימינה (200 – 500 "אלמ"ק שנה)
- בנוסף יידרש לצמצם את ההפקה בקדוחי טירלי.
- המליחות תהיה בסביבות 700 – 800 מגכ"ל.

מביא את עמדת רשות המים: מזמינה לשבת יחד ולחשוב מה ניתן לעשות כדי לספק את כמויות המים הנדרשות במקום השאיבות הנוכחיות.

רועי אגוזי: כניסת מזהמים לנחל משטחים גובלים

מבחינת ממשק חקלאי: הבעיה היא ממשק של קרקע חשופה שפגועה למכת טיפת הגשם שמייצרת תהליכי ארוזיה ונגר גדול יותר ואיתו היכולת לסחיפה של הסדימנטים.

חלק מהשטחים במעלה ייצאו מכלל עיבוד. אם השטח בנוי לניקוז מהיר של המים במטעים, אין השהיה של המים בחלקה. נדגם החלק שנע כרחופת על מערבלי המים והוא מגיע גם לים.

הסדימנטים (הרוויים בחומרים מזהמים) נכנסים לנחל בגלל הממשק החקלאי הנהוג והקרקע שנשחפת מהשטח החקלאי: אבדן כסף לחקלאי כי החומרים לא נשארים בקרקע אלא נסחפים לתוך הנחל ומזהמים אותו.

מציג ערכים של חומרי הדברה במים יחסית נמוכים. לעומת זאת החומרים שזוהו הם מהחומרים היותר מסוכנים שיש עם חשש להיותם מסרטנים (למשל – Diuron). לשאלת הבריאות ברחצה בנחל - מציע לבצע מבחני רעילות.

הפתרון נעוץ במעבר לחקלאות משמרת קרקע מים. כדאי להרחיב את רצועת הנחל על חשבון חלקות חקלאיות.

אורי מורן: ממצאים מסקר אקולוגי הידרולוגי

- הגיעו בתהליך לשלב של הערכה אקוהידרולוגית ראשונית ויצירת מתודולוגיה להערכת השיקום
- יש פערי מידע לגבי חלק מהאזורים /מקטעים וגם פערים בזמן לגבי תקופות שלגביהן יש נותנים וכאלה שאין.
- יש צורך להשלים תכנית מים לאגן לשימושים השונים,
- הערכה אקו-הידרולוגית עפ"י מצב קיים כבסיס לתכנון נופי וניקוזי.
- הכל מתחבר לגישה של תכנון אגני עפ"י גישת שירותי המערכת האקולוגית.

נקודות שעלו במהלך הדיון:

- נדרשת הסכמה על שלב העבודה ועל הגישה הרצויה, ומתי יש אינטגרציה של התכניות.
- עלתה שאלה לפי איזה תכן עובדים? אורי מתייחס ל 1:5, רמי לביא לפי 1:10
- השקיה של השטחים החקלאיים באגן במי קולחין (גם אם בטיפול שלישוני) – פוגע באיכות המים במעיינות. האם ניתן לשפר את איכות המים המושקים? רשות המים/משרד החקלאות/משרד הבריאות
- בוצעה סקירת מידע ביולוגי משנות השבעים עד היום לפי מקטעי הנחל. רואים את הפוטנציאל המרשים אבל יש פערי מידע משמעותיים לגבי עושר מינים לאורך הנחל. יהיה צורך להשלים ולאסוף מידע נדרש שחסר.
- קישוריות לאורך הנחל – הסכר מונע קישוריות בין המעלה למורד.

תמר ארבל אלישע, מנהלת תחום קהילה, השותפות לקיימות אזורית:

הצגה של פעילות המיזם הקהילתי "חיים לנחל תנינים" לאורך השנה.

חלק ב. דיון:

1. אבי אוזן, רט"ג:
 - צריך להגדיר לרמי לביא יותר טוב מה מצופה ממנו. ממה שהוצג הוא מתייחס לניהול הנגר באופן טכני, יש צורך להתחבר לצוות של אקו-הידרולוגיה. הפתרונות והחתכים המוצעים מאוד טכניים וסטנדרטיים. חתכי תעלה ולא חתכי נחל.

- הנושא של הרחבת הרצועות זה סוג של לב: מים ושטח רצועות הנחל. צריך להבין שחשוב להתקדם לשם בהסכמה עם החקלאים אבל מאוד חשוב לכוון לשם ולהוביל תהליך לכיוון הזה. ההרצאה של רועי אגוזי היתה מאוד חשובה בהקשר זה.
- 2. עמוס וייל, ועדה חקלאית בנימינה- גבעת עדה: אני לא דואג שיהיו הפתעות היות שהכל יעשה בהידברות. חסר מידע אמיתי כדי להבין איפה צריך להרחיב וכמה.
- 3. תמי שלייר, קב' תושבים חיים לנחל תנינים: יש מספר נושאים שעלו בישיבה ודורשים התייחסות מיידית וטיפול של הצוות. **כיצד צוות התכנון מוודא שיש מי שימשיך טיפול בנושאים אלה? באופן ספציפי:**
- אם מדברים על כניסה של חומרי הדברה לנחל וילדים מתרחצים בו – מי מטפל בזה לכיוון של פעולה? ניסים קשת: זה חלק מהתכנית לשים על השולחן ולטפל בזה. **יש צורך במעורבות של משרד הבריאות** (מי מזמין אותם?)
- חדירת מי ביוב/קולחין לאקוויפרים – איך מתוכננת להיות ההתייחסות לנושא זה?
- עלתה אפשרות של הורדת סכר אביאל (בהרצאה של אורי מורן)? כיצד זה מטופל/נבחן? איך מקדמים את הטיפול בנושא שחרור מים לנחל?
- 4. יעל לביא אפרת, החלה"ט, רכזת שמירת טבע מחוז חיפה:
- ניקוז: איך מטפלים בנקודות הקשר של הניקוזים על 652?
- ברמה האירגונית – אופרטיבית: אנחנו צריכים להחליט מה אנחנו כצוות היגוי עושים פה – הצוות הזה צריך להחליט איך הוא עובד ואיך הוא מקדם את התכנית ואת התשובות לבעיות. יש לצאת מהשיבות עם רשימה של מטלות כמו מינהלת.
- 5. משה יזרעאלי, מנכ"ל רשות ניקוז כרמל: לא נוכל להקיף נושאים ברמה ארצית, אם נרצה להתייחס להיבטים כל כך עמוקים שקשורים למערכות ארציות - לא נשלים את העבודה. התכנית אולי לא כולית אבל היא בכל זאת מתקדמת. כדאי שנטפל בבעיות שאנחנו כן יכולים לטפל בהן.
- 6. יובל סבר: אני חושש שנגיע למצב של נחל אלכסנדר: נחל שיש לו גדות נהדרות, ומים שאי אפשר לגעת בהם כי הם מזוהמים. בבקעת הנדיב משקים בקולחין שניוני, בגלעד שמים מים תעשייתיים, אם משאירים את האזור כאזור קולחין- המים יהיו עמוסים באסטרונג, פרוזק וקפאין....
- 7. אייל יפה, המשרד להגנת הסביבה:
 - העבודה חייבת להציף את הבעיות בפני גורמי המדינה, שאני אחד מהם. העבודה שכבר נעשית – מצוינת, אבל חשוב להוסיף לה נדבכים:
 - חייב להיות צוות מים שיעסוק בסוגיית המים באופן מקיף ועמוק (מפת מים ממים נקיים למזוהמים). **המטרה המוגדרת צריכה להיות מתומצתת ולכלול יעדים מפורטים.**
 - מציע להוריד פרופיל עם קידום התכנית הניקוזית עד שייאסף המידע על שאר הפרמטרים ואז להנחות את ההידרולוג.

- צריך להבין איך מייצרים ממשק עבודה יותר רחב כדי לעבות את המידע.
- מט"ש – יש קושי מול מט"ש חדרה והזרמות לנחלים. הגה"ס תקועים בעבודה מול המט"ש וחשוב לשמוע צעקה מול מי שסובל מזה וזה יכול לעזור לנו לעשות מעשה.
- רשות המים היא גוף מפתח עיקרי ואינה נמצאת כאן.
- 8. אורית סקוטלסקי, שיקום מים ונחליפ, החלה"ט:
- מבקשת לצייד את צוות ההיגוי עם מפת דרכים. יכול להיות שכדאי להתכנס לצוותי עבודה לפי מקטעים ברגע שיהיה מידע לגבי מה החלופות והאפשרויות.
- תכנית מים: ארצה לדעת אם אפשר לעשות תכנית מים שתעמוד בפני עצמה כמו שנעשה לנחלים אחרים. צוות מים ארצי שיחד עם רשות ניקוז יושבים ושופטים.
- 9. עמוס וייל: חייבים להתחיל בשתי נקודות: 1. חקלאים 2. מקור מים. מבקש לתרגם את המידע להשתמעות פרקטית ומהותית – נפתולים, רצועת נחל, חומרי הדברה וכו'.
- 10. הדר סלע לשכת תכנון מחוזית:
- לא כל הדברים שעלו קשורים לוועדה מחוזית, התהליך שנעשה כאן מבורך. בחשיבה על התוצר המצופה – לא מדובר על רשות ומינהלת אבל אפשר לצאת עם מסמך מדיניות שיצא מתהליך התכנון. כל החלק הלא תכנוני – תפעול, ביצוע וכו' – חשוב להתמודד איתם.
- יש שלוש תכניות מתאר שיש להן קשר ישיר לנחל- זכרון, בנימינה ג'סר. בהן גם עלה בצורה מאוד ברורה הקונפליקט עם החקלאים. אי אפשר להפריד בין השטחים הפתוחים-החקלאים – כדאי לשלב את לירון אמדור שמעורבת בתכניות המתאר, כדי להתמודד עם זה.
- מט"ש חדרה – יש התחייבויות שלהם לעבור טיפול שלישוני ואין מספיק לחץ עליהם כרגע.
- 11. משה יזרעאלי: יש לשאול איך מתקדמים מכאן – הכנה של מפת דרכים? האם מקימים צוותים נוספים? אנחנו רוצים להיות יעילים ולהשיג דברים ישימים. צוות הניהול יקבל החלטות.